

одного боку, її об'єктивним якостям, а з іншого – очікуванням і запитам рекреантів або інвесторів.

Задля оцінки загального іміджу використовуються наступні критерії: люди, як капітал; державне управління; експорт; туризм; культура та історичне надбання країни; інвестиції; імміграція. Отже, туристський імідж є складовою загального іміджу міста. На жаль, зараз формування та просування іміджу міст на території СНД є безсистемним, не має загальної моделі, яка б мала позитивний досвід реалізації. Образ будь-якого міста існує в незалежності від того, формується він цілеспрямовано чи ні. Варто бути пильними та обережними з цим процесом. Адже економічні показники розвитку міста безпосередньо залежать від його іміджу, який впливає на залучення інвестицій в економіку міста, дозволяє розвивати культуру і науку, освітню сферу, є наслідком поліпшення якості життя. В епоху сучасної глобалізації, туризм повинен виходити на перші місця за об'ємом експорту. Роблячи цікавим місто у різних планах – відпочинок, культура, діловий об'єкт, ми примножуємо його споживчі характеристики, відповідно, покращуємо імідж – крокуємо до сталого розвитку. Таким чином, туристський імідж є важливою компонентою в процесі управління містом.

Островський І. А., канд. екон. наук, доц.,
*Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова, Україна*

ГОЛОВНІ НАПРЯМКИ ТА СУЧАСНІ СУПЕРЕЧНОСТІ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Регіональна політика в Україні з кінця ХХ ст. до цього часу пройшла шлях значних змін. Зараз вона поєднує декілька головних напрямків:

– інфраструктурну політику (у т.ч. розвиток цифрової економіки, телекомунікацій);

– регуляторну політику, що передбачає підтримку розвитку підприємництва, активізацію економічної активності на місцевому, регіональному рівні;

– соціальну, зокрема, політику у сфері зайнятості, оптимізації розвитку регіональних ринків робочої сили, у т.ч. запровадження заходів щодо підвищення кваліфікації, зростання показників зайнятості молоді, вільного руху робочої сили тощо;

– політику у сфері наукових досліджень, освіти та формування «економіки знань»;

– екологічну політику (що тісно корелює з політикою сталого збалансованого регіонального розвитку);

– інноваційну політику, у т.ч. підтримку науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок, впровадження інновацій;

– політику просторового розвитку, у т.ч. розвитку урбанізованих територій, малих, монофункціональних міст, сільських територій тощо.

Досягти сталого економічного розвитку регіону можна двома шляхами: або за рахунок зовнішньої підтримки, перерозподілу коштів між регіонами, або за рахунок мобілізації внутрішніх сил. Зарубіжний досвід свідчить про те, що держави з розвинутою економікою використовують ринкові механізми впливу центральної влади на економічний розвиток окремих територій. У багатьох країнах, для яких характерно стабільне економічне зростання і які пройшли етап бюджетно-фінансової децентралізації, створено і діють ефективні й гнучкі механізми пристосовані до змін економічної кон'юнктури.

Процес децентралізації взаємовідносин між державою та регіонами потребує на сучасному етапі суттєвого коригування.

З цією метою необхідно реалізувати заходи щодо зміцнення доходної бази місцевих бюджетів, посилити стимулюючі фактори у роботі органів місцевого самоврядування, упорядкувати основні видатки й повноваження між різними бюджетами на основі принципу субсидіарності.

Необхідно й надалі продовжити процес значного зменшення рівня централізації у державному бюджеті, податків, зборів та обов'язкових платежів, сприяти процесу розширення ресурсної бази місцевих бюджетів шляхом передачі на місцевий рівень значної частини доходів бюджету. Структура доходів місцевих бюджетів має відображати баланс самодостатності територіальних громад і фінансової залежності від держави.

Серед причин такої великої уваги до реформи територіальної організації влади є те, що нині місцеве самоврядування переважно неспроможне активізувати економічну діяльність і забезпечити сприятливе середовище для життєдіяльності людей. Абсолютна більшість одиниць базового рівня управління не мають достатнього економічного потенціалу для свого розвитку. Упродовж років незалежності загострювалась проблема економічної спроможності територіальних громад, передусім сільських. Дотаційність 5419 бюджетів місцевого самоврядування становила понад 70 %, 483 територіальні громади на 90 % утримувалися за рахунок коштів державного бюджету [1]. За оцінками Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад, лише 5 % сільських громад можна вважати самодостатніми, здатними забезпечувати поступальний соціально-економічний розвиток [2, с. 138]. Іншими словами, можливості реалізації самоврядування у таких громадах суттєво обмежені.

Це не відповідає європейським тенденціям, відповідно до яких територіальні адміністративні утворення повинні мати достатній фінансово-економічний, інституційний та кадровий потенціал для забезпечення високого рівня надання суспільних послуг населенню та соціально-економічного розвитку.

Вивчення територіальних громад як суб'єктів економічних відносин вітчизняними науковцями розпочалося відносно недавно. Водночас у західній науці накопичено значний теоретичний та статистичний матеріал з

дослідження громад (community) як первинних осередків суспільства, де виникають основні соціально-економічні відносини. Зокрема, слід згадати про дослідження здатності громад до самоорганізації та ефективного управління суспільними ресурсами лауреата Нобелівської премії з економіки Е. Остром [3]. Кожен рівень влади може бути найефективнішим при наданні певного набору послуг на відповідній території. Тому доцільно виділяти «місцеві суспільні блага», «регіональні суспільні блага» та «національні суспільні блага» з визначенням їх одержувачів і джерел фінансування їх надання. Виходячи з цього твердження, при обґрунтуванні напрямів реформування територіальної організації влади на місцевому рівні доцільно спиратись на такі положення Е. Остром:

- місцеві громади можуть ефективно управляти суспільними ресурсами;

- якість громадського користування ресурсами залежить від особливостей кожної громади та її здатності до саморегулювання;

- результати створення суспільних благ залежать не стільки від форми власності, скільки від набору правил, які регламентують створення і використання суспільних благ. Тому формування таких передумов повинно базуватися на інституціоналізації соціальних норм громад, які є ефективними не тільки при формуванні кооперативної поведінки, але також заохочують до кооперативної поведінки в тривалій перспективі;

- децентралізація влади та прийняття рішень стає можливою і доцільною у випадку, якщо в її здійсненні зацікавлені всі учасники процесу, інтереси користувачів суспільних ресурсів узгоджені, якість життя населення покращується.

Відзначимо методологічний підхід Ж. Гербера до розгляду територіальних громад (community) як публічних корпорацій, що самоорганізуються, який базується на праві власності та регулюється чіткою публічною політикою [4].

Дж. Хіллер, проаналізувавши різні визначення територіальної громади, зробив висновок, що не зважаючи на розбіжності у визначеннях, існує загальна згода щодо таких ознак громади: соціальна взаємодія, територія і загальний зв'язок [5].

В європейських країнах реформування територіальної організації влади, зміцнення фінансових засад і компетенції місцевого самоврядування стало дієвим механізмом стимулювання економічної активності, розробки ефективних стратегій регіонального та місцевого розвитку, підвищення якості послуг населенню. Це забезпечується, насамперед, завдяки реалізації принципу субсидіарності у розподілі повноважень між рівнями управління. Традиційно у центральних органів державної влади залишаються лише ті повноваження, які потрібні для вирішення загальнодержавних завдань (національна безпека, великі інфраструктурні проекти, розвиток науки тощо), тоді як всі завдання забезпечення життєдіяльності громад вирішуються безпосередньо на місцях.

Це надає місцевим органам влади більшої фінансової незалежності й дозволяє ефективніше використовувати місцеві ресурси для стимулювання економічного розвитку. Саме такий підхід закладено у концептуальних засадах реформування територіальної організації влади в Україні [6, 7, 8].

Фінансово-бюджетна децентралізація як першочергове завдання сьогодення повинна супроводжуватися розробкою системи програмних і прогнозних документів державної стратегії довгострокового характеру, довгострокових і середньострокових прогнозів, які включають як складову компоненту прогнози змін оточуючого середовища й окремих екосистем у результаті господарської діяльності; короткострокові прогнози та програми галузевого й регіонального рівнів.

В умовах невизначеності та очікуваних впливів зовнішніх і внутрішніх факторів на соціально-економічні процеси в регіоні розробку регіональних програм доцільно здійснювати за різними сценаріями (варіантами). Принципові розходження між ними повинні укладатися в ступені інтенсивності використання внутрішніх і зовнішніх факторів економічного росту при переході до сталого розвитку, а також у глибині ефективності проведених економічних реформ.

Розробка різних сценаріїв розвитку регіону дозволяє розглянути можливі ситуації, у яких може проявитися економічна й соціальна сфери регіонів у прогнозований період. При цьому, слід мати на увазі, що системний підхід повинен ґрунтуватися на відповідній економічній гіпотезі й мати не тільки кількісні а й якісні відмінності, що враховують як внутрішні, так і зовнішні фактори соціально-економічного розвитку регіону.

Підсумовуючи, слід зазначити, що сьогодні пріоритетом діяльності українського уряду у формуванні державної регіональної політики є побудова конструктивного рівноправного діалогу між центральними, регіональними, а також органами місцевого самоврядування. Формування нової якості таких відносин стає можливим на основі перенесення центру прийняття рішень щодо розвитку регіонів саме на регіональний рівень максимального забезпечення розвитку регіонів на основі наявних місцевих ресурсів.

Література:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Павлюк А. Економічні аспекти формування спроможних територіальних громад в Україні / А. Павлюк // Стратегічні пріоритети. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 2016. – №1. – С. 137–143.
3. Остром Э. Управляя общим: эволюция институтов коллективной деятельности / Э. Остром. – М.: ИРИСЭН, Мысль, 2010. – 447 с.
4. Gerber J. D. The role of Swiss civic corporations in land use planning. *Environment and Planning, A* 43: 2011 / J. D. Gerber, S. Nahrath, P. Csikos at all. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.envplan.com/abstract.cgi?id=a43293>.

5. Батанов О. В. Територіальна громада – первинний суб'єкт муніципальної влади в Україні: поняття та ознаки / О. В. Батанов : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2008_2/visnik_st_13.pdf.

6. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.

7. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

8. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року : постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.

Солових В. П., д-р наук з держ. упр., проф.,
*Харківський регіональний інститут державного
управління Національної академії державного
управління при Президентіві України, Україна*

МЕРЕЖЕВИЙ ПІДХІД ЯК МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ (РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ)

Мережевий підхід до демократичного врядування є відбиттям не тільки суперечок, які ведуться між представниками різних політико-управлінських теорій, але й відповіддю на зміни умов, у яких реалізується політика й управління суспільними справами. Екологія публічного управління за останні десятиліття істотно змінилася. Суспільні структури стають все більше плюралістичними; ускладнюються взаємин між різними групами населення; значно зростають невизначеності й ризик; зростає вплив міжнародного фактора на внутрішню політику держави; інформатизація суспільства; падіння довіри населення до центральних органів управління, – це й багато чого іншого спонукають до необхідності перегляду традиційних управлінських підходів, особливо тих, де применшувалися особливості публічної сфери, як, наприклад, у новому публічному менеджменті, що одержав навіть найменування – неотейлоризм. Коротко основні положення теорії політичних мереж зводяться до наступного.

По-перше, теорія політичних мереж реконструює відносини між державним управлінням і сучасним суспільством. Замість спроби редукції складності суспільства для ефективного управління, вона містить у собі ріст складності як необхідну передумову вироблення політики й здійснення управління. Поняття «мережа», здається, стає «новою парадигмою архітектури складності» [4, с. 25]. Більше значимим є те, що мережі відкривають уряд перед суспільством. Концепція політичних мереж відноситься до концепцій середнього рівня, тобто в ній розкриваються